

Proefskrifbespreking

Golden SGA 1982. Dialogies-kommunikatiewe prediking.

Ongepubliseerde DD-proefskrif, Universiteit van Pretoria. Promotor:
Prof JI de Wet

Dr SGA Golden het gedurende 1982 in die Fakulteit Teologie (Afdeling A) aan die Universiteit van Pretoria die DD-graad verwerf met bogenoemde titel as onderwerp van sy proefskrif. Hy het gepromoveer onder die leiding van wyle prof JI de Wet as promotor. Die kandidaat het sy doktorsale eksamens in die teologie afgelê onder prof H Jonker aan die Rijksuniversiteit te Utrecht. Die invloed van prof Jonker vind ook duidelik neerslag in sy benadering van die studie.

Die probleemstelling wat die onderwerp van die proefskrif gemotiveer het, is die "krisis" waarin die prediking hedendaags verkeer as gevolg van die houding van die mondige mens, wat nie meer van bo af deur die prediking aangespreek wil word nie, hy wil hoogstens begelei word. Die moderne mens het weg beweeg van die praatkultuur na die kykkultuur, daarom is die preek as kommunikasieverskynsel uitgedien. Hierdie en ander elemente maak dit vir die prediker moeilik om die mondige mens in sy moderne lewensomstandighede deur middel van die prediking aan te spreek en werklik te bereik. Die pleidooi kom steeds sterker na vore dat die monologiese vorm van die preek vervang moet word deur 'n dialogiese vorm van prediking. Die gemeente moet 'n aktiewe deel hê aan die prediking, daar moet 'n tweerigting verkeer wees.

Vanuit hierdie probleemstelling ondersoek die kandidaat die begrippe dialoog en kommunikasie om van daaruit 'n model van dialogies-kommunikatiewe prediking daar te stel. Vanuit die Skrif wil hy aantoon dat die begrippe dialoog en kommunikasie reeds inherent en implisiet in die Woord aanwesig is, in die sin dat God in hierdie dialogiese gebeure die Een is wat die inisiatief tot dialogiese kommunikasie neem en behou, maar ook met die mens in ontmoeting tree en tot antwoord roep. Hy pleit daarvoor dat hierdie dialogies-kommunikatiewe struktuur wat reeds inherent in die Woord aanwesig is, ook in die prediking uitgebou moet word. In die slothoofstuk gee die kandidaat sekere riglyne waarlangs hierdie dialogiese-kommunikatiewe karakter in die prediking verdiskonteer kan word.

Hierdie studie is aktueel in die nadenke oor die vormgewing en funksionering van die prediking in die huidige klimaat. Myns insiens lê die groot waarde van die studie daarin dat dit die feit beklemtoon dat die Woord in gekwalifiseerde sin, in sigself dialogies-kommunikatief van aard is. Dit is nie nodig om die Woord "dialogies" te maak nie, hy is dit in wese reeds. In die studie kom dit ook duidelik na vore dat in die prediking hierdie dialogies-kommunikatiewe element nie tot sy reg kom nie, omdat in die prediking nie genoeg erns gemaak word met die leefwêreld van die gemeente nie.

'n Mens sou graag wou hê dat die kandidaat meer aandag moes gee aan die vraag hoe hierdie dialogies-kommunikatiewe proses sig afspeel tussen prediker, teks en gemeente in die hermeneutiese gebeure, soos dit veral in die werk van Ebeling na vore kom. Die kandidaat gaan van die veronderstelling uit dat die gebrek aan dialoog en kommunikasie te wyte is aan 'n foutiewe oordrag en vormgewing. Dit lyk egter of die probleem meer kompleks is en deel uitmaak van die totaal van die hermeneutiese gebeure. Aangesien dit 'n studie is oor die kommunikatiewe aard van die prediking, sou 'n deeglike verkenning van die wetenskap van die kommunikasiekunde insiggewend wees. Die vraag ontstaan of die beginsels van kommunikasie vir die prediking aanvaarbaar is en indien wel, op watter wyse kan dit dan in die preekgebeure geïmplementeer word? Die effektiwiteit van die studie sou veel groter wees, indien die kandidaat by wyse van 'n preekvoorbeeld, 'n model gegee het van so 'n dialogies-kommunikatief gestruktureerde preek, met 'n metodologiese uiteensetting van hoe hy tot die bepaalde model gekom het.

In die nadenke oor die prediking in ons tyd lewer die studie 'n prikkelende bydrae, waarvan met groot vrug gebruik gemaak kan word!

TFJ Dreyer (jr)

Naudé RM 1983. Die Etiek van die Ekumene toegespits op die South African Council of Churches

Ongepubliseerde DD-proefskrif, Universiteit van Pretoria. Promotor: Prof BJ Engelbrecht

Gedurende 1983 het ds RM Naudé die bogenoemde proefskrif, wat onder leiding van prof BJ Engelbrecht van die Departement Dogmatiek

en Christelike Etiek voltooi is, aan die Fakulteit voorgelê. Soos die titel aandui, word die etiek van die ekumene soos dit in die uitsprake van die SACC na vore kom, behandel. As op die optrede van die SACC en sommige van sy verteenwoordigende leiers gelet word, is dit 'n vraag of dit nog onder die vlag van die Christelike etiek tuisgebring kan word.

Inhoudelik kom die volgende na vore: 1. Die Geskiedenis van die SACC; 2. Apartheid; 3. Die Tuislandbeleid en sy gevolge; 4. Diskriminerende wetgewing; 5. Disinvestering; 6. Situasië-ontleding en 7. Die mens en sy verhoudings. Hieruit word dit duidelik dat 'n groot hoeveelheid feitlike en historiese materiaal in hierdie proefskrif verwerk is. Aangesien die proefskrif verskyn het vóór die publikasie van die bevindings van die Eloff-kommissie, wat van owerheidsweë 'n ondersoek na die SACC ingestel het, is daar tog, nou agterna gesien, bepaalde areas van die SACC se bedrywighede wat nie in die proefskrif aangesny word nie.

'n Groot voordeel van hierdie proefskrif is dat in die inleidende hoofstukke heelwat gegewens en materiaal verwerk is en nou beskikbaar is, wat voorheen nie so geredelik beskikbaar was nie. As sodanig is die proefskrif van beduidende waarde. Daarby word dit ook duidelik hoe die SACC, met sy wortels in die Engelstalige kerklike wêreld in die RSA, vanaf die vroeë vyftigerjare volkome opgehou het om te luister na wat in die Afrikaanse kerke gesê is en in 'n antitetiese houding opgegaan het. Hier word dit oorduidelik hoe die ekumene die begrip *dialog* hanteer: dit is niks anders as 'n eensydige en 'n hooghartige monoloog nie. Dit het die Cottesloevergadering van 1961 ook pragtig laat blyk.

Miskien nie heeltemal ter sake nie maar tog belangrik, sou 'n uiteensetting gewees het van die magte wat die SACC manipuleer en sy ideologiese standpunt bepaal. In hierdié verband sou met vrug kennis geneem kon gewees het van die proefskrif van R Sauerzapf, wat ook by ons Fakulteit ingedien is. In ander gevalle, soos in die hoofstuk oor *Apartheid*, word die verpolitiseerde denke van die SACC baie netjies uiteengesit. Dit is tog interessant om vas te stel uit hierdie hoofstuk dat die wrewelige haat teen apartheid nie teen die lewensorde as sodanig gerig is nie, maar omdat dié beleid ook die selfstandige voortbestaan van die Afrikanervolk probeer beveilig het. Dit is en bly opvallend hoe intens en wyd die haat téén die Afrikanervolk in die wêreld van die ekumene is wat so graag oor *die liefde* klets. In ieder geval word dit uit hierdie proefskrif duidelik dat die teologiese basis en uitgangspunte van die ekumene en ook die SACC maar 'n betreklike skriftuurlike fundering het.

Die sterkste deel van die proefskrif lê in sy slothoofstukke en hier toe die promovendus ook sy bedrewenheid. Oor die algemeen bly dit waar dat hier 'n groot hoeveelheid materiaal versamel, deurgevors, gesistematiseer en beoordeel word. Dit maak van hierdie proefskrif tog 'n werkstuk waaraan aandag gegee sal moet word in enige diskussie rondom die ekumene en die SACC. Ek wil die hoop uitspreek dat daar 'n moontlikheid sal wees om hierdie werk te publiseer.

AD Pont

Beukes JA 1983. Hedendaagse evangelisasie. 'n Evangelisasiemetode met die oog op die kerk se werk in 'n digbevolkte stadsgemeenskap

Ongepubliseerde DD-proefskrif, Universiteit van Pretoria. Promotor: Prof JI de Wet; Mede-promotor: Prof PJ van der Merwe

Dit is eintlik so dat die twee begrippe evangelisasie en kerk bymekaar hoort. Die een is nie van die ander te skei nie, dit altans, behoort die posisie te wees. Dit het vandag egter bykans in die "Christelike" wêreld mode geword om buite die kerk om te "evangeliseer". Ek kan dit nie verhelp om die aanhalingstekens te gebruik nie. Die talle evangelisasieveldtogte van "buitekerklike" organisasies is daar voorbeeld van. Hierdie organisasies is op plaaslike terrein in die veld en nodeloos om te sê, dit skep veel verwarring by lidmate.

By al die negatiewe resultate wat uit hierdie aksies voortvloei, is daar egter 'n positiewe wat vir die kerk bemoedigend behoort te wees. Dit is naamlik die feit dat die lidmate van die kerk bereid is om deel te neem aan evangelisasie-aksies! Hierdie aspek is te veel geïgnoreer in die kerk. Daar is stilswyend uitgegaan van die standpunt dat lidmate nie betrokke wil raak in die werk van die kerk nie. Daar word te veel gekonsentreer op die lidmate as arbeidsveld van die kerk in stede daarvan dat die lidmate ook gesien moet word as die arbeidskrag in die kerk! Andersyds kan dit wees dat daar by ampsdraers 'n vae onsekerheid is oor die toerusting van die heiliges vir hulle dienswerk in die wêreld. Nou rus ons lidmate toe van Jan van Riebeeck se tyd af en ons kom ook nie veel verder as dit nie. Die lidmate is bereid en bekwaam genoeg om betrokke te raak in die werk van die kerk – ons moet die arbeidskrag net ontgin!

Tydens 'n onlangse samekoms van predikante van die Ring van Zoutpansberg en 'n enkele uit Waterberg se Ring, is die bewering gemaak dat daar in die kerk 'n verstopping is wat inligting aanbetref. Verskillende Rade fungeer met groot ywer en toewyding, maar die vraag is of die resultate van die studiewerk die kerk – en die kerk bestaan uit die lidmate – ooit bereik? Ten opsigte van die evangelisasiewerk moes die betrokke Raad vroegtydig die verskillende evangelisasiegroepe soos Campus Crusade identifiseer en evalueer. Die inligting moet deurgegee word aan die lidmate. Uit die briewekolom van Die Hervormer het dit byvoorbeeld geblyk dat daar verwarring oor juis die Campus Crusade bestaan (Februarie 1984). Die verwarring word nog verder vergroot wanneer sommige predikante standpunt inneem teen die organisasie en ander weer heel simpatiek daarteenoor staan, soos dit ten opsigte van Campus Crusade die geval is.

Rondom die evangelisasie-aksie van die kerk moet daar tog met groot versigtigheid opgetree word. In die kerk was daar nog altyd bepaalde voorbehoude hieroor sodat die werk moes inpas by die aard en die karakter van die kerk en die wyse waarop die kerk fungeer. Juis om die rede sal daar altyd vraagtekens geplaas word agter “kerkvreemde” metodes. As daar dan van die kerkvreemde organisasies se metodes gebruik gemaak word, kan dit alleen geskied na deeglike teologiese evaluasie. Vir die kerk gaan dit daarom dat die evangelie verkondig moet word en hier geld die een reël dat inhoud en vorm bymekaar moet pas. Die inhoud is egter nie enige inhoud nie, maar juis die evangelie soos die kerk dit verstaan en bely. Die vorm kan ook nie willekeurig gekies word nie, want dit kan ook die evangelie se loop in die wêreld verhinder. Om dit konkreet te stel: Die kerk sal nie kan meedoen aan 'n program waar van lidmate verwag word om mense te konfronteer met vasgestelde vrae wat daartoe moet lei dat daar “kitsbekerings” moet plaasvind nie.

Die hele situasie rondom die evangelisasie verg van die kerk verantwoordelike besinning. Die vraagstuk is aktueel vanweë die talle en talle buitekerklikes wat in getalle jaarliks nog toeneem en ook vanweë die Amerikaans-georiënteerde metodes wat na ons toe oorgewaaï het. Belangriker egter as dit alles, bly die Skrif se opdrag aan die kerk.

Die proefskrif van JA Beukes, “Hedendaagse evangelisasie, 'n evangelisasiemete met die oog op die kerk se werk in 'n digbevolkte stadsgemeenskap”, voorgelê aan die Fakulteit Teologie (Afdeling A) Universiteit van Pretoria 1983, moet verwelkom word as 'n belangrike bydrae tot die gesprek rondom die evangelisasie.

Eers 'n paar los opmerkings. Die eksemplaar wat deur die redaksie van die HTS aan my besorg is, is ongelukkig swak versorg. Ek het aanvanklik begin om 'n lys van tik- of spelfoute op te stel, maar dit spoedig laat vaar. Dit is net te veel. Beukes is ook nie konsekwent in sy aanbieding nie. Op bladsy 170 is Calvyn Hollands en op bladsy 250 is hy Afrikaans (vgl ook nog bv p 295). Sy benadering is ook nie altyd krities genoeg nie. Ek wil na twee voorbeelde verwys om my stelling te staaf. Hy beweer dat die mens vandag nie meer vrye tyd het nie en daarom is daar nie voldoende tyd om aan gesinsake te spandeer nie (p 207). Twee bladsye verder beweer hy egter dat die aantal werksure drasties ingekort is met die gevolg dat die mens se vrye tyd al meer geword het, 'n faktor wat ook sy eie probleme tot gevolg het.

Beukes beweer (p 204) dat die sekularisasie 'n verderwende uitwerking op die gesinslewe gehad het en dit is veral die huwelik wat deurgeloopt het, tot so 'n mate dat 'n mens met reg kan sê dat die huwelik buitekerklik geraak het. Hy lewe ook verder kommentaar op die sekulêre siening van die huwelik as bloot 'n ooreenkoms tussen twee partye. Nou mag al die opmerkings waar wees, maar wetenskapsbeoefening beteken ook dat die gegewens kontroleerbaar moet wees – en hier verskaf hy geen inligting in die verband nie.

'n Navorsers het heel dikwels probleme om bepaalde bronne te bekom. Dit is ook 'n probleem wat Beukes ondervind het. Ek het egter die indruk gekry dat hy te swaar gesteun het op sekondêre bronne. So word Ellul bespreek na aanleiding van Verkuyl se publikasie (bv p 277). Dieselfde geld ook van ander bronne (vgl bv p 289, 313, 336). Die gevaar hieraan verbonde is dat hy dus Verkuyl se interpretasie van Ellul aanvaar terwyl dit 'n vraag bly of Beukes self van Ellul se werk kennis geneem het. Uit sy werk wil dit nie so lyk nie.

Beukes het ook nog met 'n ander probleem geworstel en dit is 'n vraag eie aan die Praktiese Teologie. Dit handel naamlik oor die verhouding tussen die verskillende onderafdelings van die Praktiese Teologie. 'n Praktiese Teoloog soos Wolfaard (Praktiese Teologie, in: Eybers, König, Stoop, Inleiding in die Teologie 2de Uitgawe, NG Kerkeboekhandel 1978, p 278vv) is geneig om die klassieke indeling van die Praktiese Teologie af te wys, dog uit Beukes se werk handhaaf hy dit – daarmee is ek dit met hom eens. Die probleem kom egter by die vasstelling van die grense daarvan. Om 'n voorbeeld te noem. Beukes het duidelik aangetoon dat daar 'n verband is tussen kategeese en evangelisasie. Dit gaan veral daarom dat kategeese behoort by te dra tot die voorkoming van buitekerklikheid. Na my mening loop Beukes te wyd

wanneer hy die kategese te volledig in die werk bespreek. So bespreek hy bv die akroamatiese, eromatiese, assosiatiewe metodes, om maar enkele te noem (p 377v). Is dit werklik nodig? Die gevolg is dat Beukes se werk 499 bladsye beslaan, terwyl dit veel korter kon gewees het! Wat ter sprake is in die verband is die betekenis van die kategese ten opsigte van die evangelisasie, alles wat meer gedoen is, is oortollige goeie werke!

Beukes bepleit straatbyeenkomste (vgl bv p 428 vv). Hy kwalifiseer dit egter met 'n stelling dat in die "gebiede waar Christelike kerke sterk verteenwoordig is, is dit egter nie nodig dat daar spesifiek straat- of tentbyeenkomste gehou moet word nie. Die kerkgebou is geskik genoeg daarvoor" (p 429).

Hier kom die vraag na vore of die straatbyeenkomste werklik nodig is? Feit is dat daar nog altyd skepties na die metode gekyk is. Ek glo ook nie die metode sal ooit veld wen in die kerk nie. Die beginsel wat ter sprake kom, is dat vorm en inhoud moet bymekaar pas. Die evangelie moet dus gegiet word in 'n vorm wat die evangelie waardig is. Is so 'n straatbyeenkoms 'n geskikte vorm vir die evangelie. Dit betwyfel ek! Die eis van ordelikheid wat altyd geldend in die kerk moet wees, reël so 'n byeenkoms buite orde.

Die opskrif op pp 437 en 438 was vir my vreemd: Die gelowige ouderling en die gelowige diaken. Onmiddellik begin 'n mens jouself afvra of daar dan ongelowige ouderlinge en diakens is? Het die sekularisasie al sover ingedring dat ons nou moet onderskei tussen gelowige en ongelowige ampsdraers? Ek het oor die hele aangeleentheid heelwat bedenking. 'n Mens dink dadelik aan die vrae wat gestel word by die bevestiging van ouderlinge en diakens: "Is u in u hart daarvan oortuig dat u wettig deur die gemeente van God en daarom deur God self tot hierdie heilige diens (elkeen sy eie) geroep is? Bely u dat u die Ou- en Nuwe Testament aanvaar as die onfeilbare Woord van God en as die volkome leer van die saligheid, en verwerp u alle leringe wat daarmee in stryd is?" As 'n mens hierop ja geantwoord het, kan hy na alle menslike oordeel seker nie as 'n ongelowige getipeer word nie – te meer as ons glo alles het gebeur onder leiding van die Heilige Gees! Die ouderling as gelowige is nie die uitsonderlike soos in die geval van die hipokriet nie. Nou verklaar Beukes egter ook nie waarom hy die kwalifikasie bygevoeg het nie.

Bogenoemde opmerkings ten spyte, het Beukes nietemin sinvolle werk gelewer. Hy het die probleemveld deeglik geïdentifiseer en met verantwoordelike gevolgtrekkings na vore gekom. Die antwoorde is nie altyd

noodwendig nuut nie, maar sinvol, juis nou! Na aanleiding van wat aan die begin gestel is, moet die kerk ook antwoord gee op die vrae rondom die evangelisasie – en hiertoe het Beukes ’n bydrae gelewer. Die kerk kan en moet antwoord gee aan die kerklose metodes wat hedendaags aangebied word deur met ’n verantwoordelike werkswyse na vore te kom.

In die eerste plek moet dit gestel word dat evangelisasie kerkwerk is. Die bedoeling van die evangelisasie is dat die betrokke persone hulle weer sal skaar by die gemeente en daar aktiewe lidmate sal wees. Die *Nederlandse Geloofsbelydenis* (Art 28) verklaar duidelik: "... is dit volgens die Woord van God die plig van alle gelowiges om hulle af te skei van diegene wat nie tot die kerk behoort nie, en hulle by die vergadering aan te sluit ... Daarom handel almal wat hulle van hierdie ware kerk afskei of nie daarby aansluit nie, in stryd met die bevel van God". Artikel 29 maak dit duidelik dat dit hier gaan om die "sigbare" kerk. Dit beteken dus dat die neiging wat daar vandag bestaan om ’n stelsel te propageer waar daar gelowiges kon wees wat hulle nie by enige kerk wil invoeg nie, radikaal afgewys moet word. Beukes beklemtoon ten regte dan ook dat evangelisasie kerkwerk is.

Beukes sien sy evangelisasiem metode as toepaslik vir ’n digbevolkte stadsgemeente. Ek dink nie dat daar veel verskil is tussen ’n aksie op die platteland en dié in die stede nie. Sy gevolgtrekkings is ruimskoots ook van toepassing op die platteland. Dit is nogal ’n vraag of ons vandag so gerieflik kan onderskei tussen stad en platteland. Talle dorpe vertoon dieselfde eienskappe as die stad. Dit kan ook in ’n ruim mate toegeskryf word aan die massamedia. Die stadsmens en die plattelandler lees dieselfde tydskrifte en koerante, luister na dieselfde radiosenders en kyk na dieselfde televisieprogramme. Daar is nie meer "afstand" tussen stad en platteland nie. Op kerklike gebied is dit ook waarneembaar. Kerkbywoning van die aanderedienste laat veel te wense oor. Die buitekerklikheidsprobleem is ook op die platteland waarneembaar, moontlik nie in dieselfde mate as in die stad nie. As die situasie egter persentasiegewys uitgedruk gaan word, wonder ek of daar ’n beduidende verskil sal wees.

Die swaartepunt van die werk moet gesien word in Beukes se plan van aksie.

Hy bepleit dan

- doelgerigte evangelisasie-aksies;
- dit moet oor ’n beperkte periode plaasvind;

- dit moet in 'n afgebakende gebied gedoen word;
- 'n nabetracting na elke aksie;
- goeie beplanning;
- goeie toerusting;
- die leraar moet die inisiatief neem.

Hy beklemtoon die feit dat die wykskerkraadslede 'n sleutelrol sal speel. Dit is van belang. Ervaring het geleer dat alle aktiwiteite wat binne 'n wyk plaasvind, moet geskied met medewete van die betrokke wykskerkraadslede. Indien moontlik, moet hulle self deelneem.

Deeglike sensusopname is onontbeerlik. Dit is juis hier waar daar ook 'n groot verskil is met die kerklose aksies. Hulle gaan "evangeliseer" deur die bank sodat hulle by gelowiges ook aktief raak en mense selfs vervreem van die kerk waaraan hulle behoort. 'n Verantwoordelike sensusopname behoort die nodige inligting te verskaf en die ontleding van die opname is so belangrik vir diegene wat die evangelisasiewerk gaan doen. Om 'n voorbeeld te noem: Die betrokkenes gaan onmiddellik weet met watter dwaalleer hulle te make gaan kry en kan hulle dus die nodige studiewerk en voorbereiding doen. Dit bring ook mee dat daar nie met die lidmate van die susterskerke gelol gaan word nie en verhoudings word nie vertroebel nie. Uit die bespreking van die metode van sensusopname in die kerk (p 483v) is dit duidelik dat die inligting daarvan nie benut word nie. Ek dink egter dat daar ten opsigte van sensusopnames onderskei moet word. Die periodieke sensus oor die hele linie van die kerk is nodig. Dit verskaf die nodige globale inligting wat vir die kerk van belang is. Sensus met die oog op evangelisasie is egter 'n ander saak. Dit is 'n aksie wat van stapel gestuur moet word in die gebied waar die evangelisasieveldtog gaan plaasvind, bv in 'n bepaalde woonstelblok. Dit spreek vanself dat die evangelisasiewerk so gou as moontlik na die sensusopname gedoen moet word.

Die vraag wat gevra met word, is of die metode van Beukes kan werk? Ek glo dit kan. Die belangrike faktor in die opset is juis dat die gemeentelike betrokke raak in die aksie. 'n Enkele predikant kan die reuswerk nie doen nie, hy kan slegs deel uitmaak van die span. Wat meer is, dit is dus 'n gemeentelike aksie wat van stapel gestuur word en die werk word so gedoen dat dit pas by die aard en karakter van die kerk. Om hierdie rede slaag Beukes se proefskrif en kan dit van harte verwelkom word.

DJ Booysen